

B. ANTONINI,
 ARCHIEPISCOPI
 FLORENTINI,
 ORDINIS PRÆDICATORVM,

S V M M Æ

Sacra Theologia, Iuris Pontificij, & Cæsarei,

PARS QUARTA. *Montij sabinus*

Nunc demum

Innumeris, quibus vndique scatebat, mendis repurgam,
 & in pristinum nitorem restituta.

Additis lo-
 cupletissimis
 Indicibus.

Summæ totius,
 Materiarum prædicabilium de Virgine,
 Auctoritatum expositarum ex Biblia,
 Epistolarum, & Euangeliorum totius anni,
 Sanctorum in particulari, & in communi.

VENETIIS

Apud Bernardum Iuntam & Socios.

M D L X X I.

B. ANTONINI

ARCHEPISCOPAL

INTEREST

ORDINIS PRÆDICATORVM.

A 162 162 162 162

PARS QVARTA.

ИВАНЪ СЕМЬЯ

... ..
... ..

2011-0-00000

... and the ...

1871

INCIPIIT PROLOGVS QVARTAE PARTIS

*Summa B. Antonini Archiepiscopi Florentini,
Ordinis Predicatorum.*

BENEDICTIONEM dabit legislator, ibunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Syon. Psalm. 83. Tota uita hominis super terram, est quoddam iter. Vnde dicitur Michee 2.

Surgite & ite, quia non habetis hic requiem. Et quia omnis motus est propter quietem, qui uult saluus esse oportet ut in menze sibi praestituat terminum, ad quem peruenire intendat, ad quem perueniens requiescat, & medium uiae per quam incedatur lumine illustratus, quia qui ambulat in tenebris nescit quo uadit. Ioan. 12. ait Xps qui est uia ueritas & uita. Lumen est gratia diuina. Via est uirtus. Acta est uia quae ducit ad uitam. Matthaei 7. inquit dominus noster, quia uirtus consistit circa difficilia. Terminus est uita eterna, superna Hierusalem dicta pacis uisio, ubi sedebit populus in pulchritudine pacis, in requie opulenta, ut testatur Esa. 32. c. Contra uia lata, quae uidetur homini recta, luce gratiae caret, & eius nouissima ducit ad mortem sempiternam, infernalis babylonis est peccatorum uia, quo peruenientes seruiunt dijs alienis, id est demonijs qui non dant eis ullam requiem, ut dicitur in Esaia. Aduersamini igitur uitia, colite uirtutes, & optatam naturaliter requiem consequimini. Et hoc est quod ps ait. Benedictio nem &c. Vbi tria nota.

Diuisio
thema - **¶ Principium unde moueamur. ibi. benedictio**
nem dabit.

tis. **¶ Medium per quod proficiscamur. ibi. ibunt**
de uirtute.

¶ Terminum ad quem perducamur. ibi. uide-
bitur deus.

¶ Principium unde oportet nos moueri in bene
operando est lucis gratia. Sine misericordia enim dei seu gratia praeueniēte in uelimus, & suble quēte ut uoluit bonū operemur nulla bona opera facere ualemus (ait Augustinus). scilicet meritoria. Et hac gratiam propheta uocat bñdictio

nem. Nil ita bñdicitur. i. efficitur creature rationali a deo in uita praesenti, sicut cum gratia ei infunditur. Dicere enim dei est facere. Vnde Pro uerbio. 10. Bñdictio domini super caput. i. mentem iusti. ¶ Pro hac enim datur bñdictio glorie cum dicitur. Venite bñdicti patris mei percipite regnum &c. Matth. 25. Hanc autem benedictionem dabit, non retribuet seu reddet, quia non ex operibus nostris, sed gratis sua liberalitate legislator qui est Xps. Vnus est enim legislator & iudex. Iaco. 4. qui legem moysaica dedit, in qua sunt praeccepta omnium uirtutum, & euangelicam in qua sunt & consilia ad perfectionem ducentia ipsas uirtutes. De qua gratia habes diffuse infra in ista quarta parte titulo 8. ¶ Medium per quod proficiscamur est uirtus, ibunt de uirtute in uirtutem. Vnde Pro uerbiorum. 4. ca. Iustorum semita quasi lux splēdens proficit & crescit usque ad perfectum diem. Semita quae est uia acta est uirtus per quam incedunt iusti. Ista assimilatur luci, quae paulatim in die crescit usque in meridiem. Et sicut ait Chrysostomus, nemo repente fit summus, sed a minimis quisque inchoat ut ad maiora perueniat. Et hoc est quod dicitur. Ibunt de uirtute in uirtutem imitantes apostolum dicentem. Philippens. 4. Quae retro sunt oblitus in anteriora me extendens ad brauium sequor superne uocationis. In cuius figura quam uidit Ezechiel in spiritu sancto animalia, ut exponit Gregorius, cum ambularent non reuertebant scilicet ad defectus dimissos, nec firma manebant. scilicet ociosa, sed unum quod quae ante faciem suam gradiebatur. Ezechiel. 1. ca. ¶ Et notandum quod duplex est uirtus. scilicet acquisita & infusa. Virtus acquisita est quae secundum philosophum. 2. est uirtus Ethicorum. bonum facit habentem & opus eius bonum reddit. Et haec causatur ex actibus humanis frequentatis, quia ex frequenti actu temperantiae fit homo temperatus, & sic de alijs. Sed huiusmodi non sufficiunt ad salutem. Vnde non uere bonum constituunt nec opus bonum scilicet meritorium, nisi in genere bonum. Virtus infusa infusa diffinitur a magistro Iniarum in secundo post Augustinum, quod est bona qualitas mentis

Quod
gratia Dei
uocatur
benedi-
ctio.

De gra
tia h. i. s.

Duplex
ta & infusa. Virtus acquisita est quae secundum philosophum. 2. est uirtus
Ethicorum. bonum facit habentem & opus eius bonum reddit. Et haec causatur ex actibus humanis frequentatis, quia ex frequenti actu temperantiae fit homo temperatus, & sic de alijs. Sed huiusmodi non sufficiunt ad salutem. Vnde non uere bonum constituunt nec opus bonum scilicet meritorium, nisi in genere bonum. Virtus infusa infusa diffinitur a magistro Iniarum in secundo post Augustinum, quod est bona qualitas mentis
t. a. i. quidam

i. quidam habitus bonus in mente, qua recte uiuitur quam deus in nobis sine nobis operatur, sine nobis intelligo non principaliter operantibus, sed nobis consentientibus, & cooperatoribus. Et ista econtra non causatur ab actu humano, sed ex infusione diuina, & ex ea causatur actus meritorius, & multiplicatur frequenter, actus autem auget habitum. Ex uirtutibus igitur acquisitis ibunt electi dei in uirtutem infusam, quia ille disponunt ad illam.

Quod in quolibet uirtute confideratur habitus & actus & sunt, & demeremur si mali. Frequenter ipsa uirtus, quæ proprie importat habitum, denotat actum suum, ut actus eius dicatur uirtus, ut uerbi gratia. In symbolo Athanasij dicitur. Est ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia dominus noster Iesus Christus dei filius, deus, & homo est. Credere proprie non est fides, sed actus eius interior, & confiteri actus exterior, unde sumitur fides per actum suum. Et sic sumitur ibi. Ibunt de uirtute in uirtutem. i. exercebunt in actibus uirtuosis. transeundo de actu unius uirtutis ad actum alterius. Non enim decet semper se exerceri in actu unius uirtutis. Sed modo in actu fidei assentiendo his, quæ ecclesia prædicat, quoniam talia menti occurrunt. Iuxta illud. Credite illi, & non euacuabitur merces uestra. Accedentem enim ad deum oportet credere, ait apostolus ad Heb. 11. Iste est primus passus in processu uirtutum. Aliquod in actu spei. ps. 36. Spera in deo & fac bona tua, expectando beatitudinem a deo & auxilium gratiæ si tamen ex parte tua facias bonitatem, alias præsumeres, non sperares. De spe aliquod & sæpe procedendum est ad actum charitatis. Iuxta illud Luc. 10. c. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. De uirtutibus theologicis ibunt exercendo se electi ad opera bonorum, quæ etiam sunt uirtutes, licet dona dicantur non uirtutes. Aliquando in actu diuini timoris. Eccl. 1. Time deum, & mandata eius observa. Et de timore ad actum pietatis eorum. scilicet quæ pertinent ad cultum diuinum, uidelicet ad orationem, uotum, iuramentum, & huiusmodi. Vel etiam miserationem ad proximum. 1. Timoth. 4. Exerce teipsum ad pietatem. De pietate ibunt ad actum scientiæ Hier. 2. ca Scito & uide, quia malum & amarum est te dereliquisse deum

tuum, pertinet enim ad hoc donum nosse defectus suos, & bene conuersari inter homines, ut non decipiatur. De scientia ibunt ad actum fortitudinis, ut non solum equanimiter aduersa sustineant, sed ardentem aggrediantur anxiam, per deo Thobias 5. c. forti animo esto. De fortitudine ibunt ad actum consilii, & circa aduersa quæ occurrunt agende meliora assumendo. Unde Eccl. 24. Sine consilio. scilicet mentis nihil facias, & post factum non penitebis. De consilio ad actum intellectus intus legendo scripturas, non solum quæ in cortice, quia littera occidit, spiritus autem uiuificat, & penetrando, & degustando ps. 2. Et nunc reges intelligite, crudimini qui iudicatis terram. i. corpus ei dominando, ideo reges. De intellectu ad sapientiam diuina degustando, ad Col. 3. Quæ sursum sunt sapite non quæ super terram. De donis transeunt ad uirtutes cardinales ut inferiores eis operationes earum agendo. Aliquando in uirtute temperantiæ quoad abstinentiam, & castitatem, & alias eius partes. 1. Petri. 1. Sobrii estote, & uigilate, quia aduersarius uester diabolus &c. De uirtute temperantiæ ibunt ad actum fortitudinis, patienter ferendo quæcunque aduersa pro uirtute. Iuxta illud Eccl. 2. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe. Et de fortitudine ad actum iustitiæ secundum illud. Iuste iudica proximum tuum. Luc. 19. Et de iustitia ad prudentiam, secundum illud Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes. De his omnibus & partibus & actibus earum per totum librum istum distinctum in 16. titulos, ita ut quælibet uirtus, & donum habet unum titulum, quintusdecimus autem est de gratia in medio positus. Non tamen secundum istum ordinem positi sunt sed per alium ut patet certa ex causa. Sextusdecimus titulus de uirtute in genere aliqui est in principio seu primus titulus. Tertio sciendum quod quælibet uirtus habet gradus perfectionis maioris, & minoris. Iuxta illud Iob 31. Per singulos gradus pronuntiabo illum. scilicet deum, quia quanto magis quis ascendit ad maiorem gradum perfectionis uirtutum, tanto magis debet deum laudare, & ab eo recognoscere totum, & tanto magis glorificatur deus, & ostenditur magnitudo eius apud homines, qui talia donauit hominibus. De his gradibus diffuse tractat Gregorius de pen. distinct. 2. Dum sanctam ecclesiam. Terminus ad quem perducamur est ire de uirtute in uirtutem, inde uidebitur deus decorum in syon. Deus dicitur deorum scilicet dominus, id est angelorum, & sanctorum, & omnium

Quod quælibet uirtus habet gradus perfectionis.

Quod terminus seu finis uirtutis est clara uisio dei.

omnium dignitatum actor, & ipsi dij aliqui dicuntur. Non interpretatur speculatio, quia sancti speculantur, id est clare uident deum facie ad faciem. Equisio est tota merces ait Augu. Quod & saluator ipse ostendit cum ait Io. 17. Hæc est uita æterna ut cognoscant scilicet clare & pfecte, te solum uerum deum, & quem misisti Iesum Christum. Vbi notatur mysteriū trinitatis personarum & unitatis eētie & humanitatis Christi assumptæ ut aī dīstū ē, qđ totum ibi uidebitur. Visio autem illa tāte pulchritudinis est, tantoq; amore dignissima, ut quibilibet, & quantilibet bonis p̄ditā sine ea animam existimet infelicissimā Plotinus philosophus, ut refert Augu. 10. de ciuij. dei. c. 23. Implebimur inquit psal. 64. in bonis domus tuæ, sanctum est templum tuum mirabile in equitate, uel in iustitia secūdam aliā litteram dom⁹ dei in qua mansiones multe sunt uarietate premiorum, est status glorię ubi uidetur deus, & ibi replebimur bonis. Hic nulla boni plenitudo. s. talis quę mentem quietet. Nam nec auarus impletur pecunia ut dicitur Eccle. 5. nec saturatur oculus uisu, nec auris auditu Eccle. 1. Quorumcunq; pulchrorum & sonorum uel sapiētum uerborum. Sed ut ait Aug. in li. confes. Fecisti nos domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te, scilicet in patria, & ibi implebimur bonis. Nam intellectus implebitur cognitione summę ueritatis. Ecclesia canit. Quæ nunc in spem gerimus plena ueritate capiamus. Voluntas seu affectus implebimur dilectione immensę bonitatis. Vnde in Cani. Vidisti eam, scilicet animam ad patriam ascendentem plenam charitate. Irascibilis implebitur tentione perpetuę securitatis Ecclesiast. i. 24. In plenitudine sanctorum detentio mea. Detinet diuina sapientia quæ ibi loquitur, quia detinentes faciunt sanctos plenitudine bonorum illorum. Concupiscibilis implebitur fruitione perpetuę iocunditatis Psal. Adimplebis me leticia uel iocunditate cum uultu tuo. Erit enim tunc deus omnia in omnibus scilicet beatis, unde impleti omnino. Sanctum est templum subdit psalmus in dicta autoritate. Templum dei estis uos, ait apostolus. 1. ad Corin. 3. & ipsi sancti domus dei, sanctum est, dicit mundum ab omni peccato, sine macula enim sunt ante

thronum dei Apocalyp. 14. Sanctum est ideo dedicatum, ibi enim uocabitur laudibus dei, nec aliud erit exercitium, dicit Augu. sanctum id est finitum, ut nunquā auerti possit a deo, nec aliqua infirmitas, uel molestia corporis. Mirabile in equitate, uel iustitia. Iustitia ut dicit philosophus est omnis uirtus, & secundum hanc acceptionem dicitur Matth. 25. Isti autem ibunt in uitam æternam, non enim ad illam aliter peruenirent sine iustitia id est omnis uirtus inueniretur in eis ita quod nulla deficiat. Ipseque uirtutes ibi in eis permanent. sed ad alium usum quam hic Augu. super psal. tractans illud mirabile in iustitia, sic ait. Ista sunt bona illius domus, & templi, non dixit templum mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis, sed mirabile in iustitia. Habes foris oculos unde uideas marmora, & aurum. Intus est oculus unde uideatur pulchritudo iustitiæ si nulla est pulchritudo iustitiæ cur amatur iustus senex. Quid affert in corpore quod oculos delectet. Cur uia membra rugatam frontem, caput canis albatum inbecillitatem undique quæculis plenam. Sed forte oculos tuos non delectat senectus. Decrepita, aures tuas delectat quibus uocibus, quo cantu. An forte sonus uerborum eius delectat aures tuas, quæ uerba uix plena enunciat lapsis dentibus, tamen si iustus est, si alienum non concupiscit, quod si suum est erogat pauperibus, si bene monet, & rectum sapit, integrum credit si paratus est pro fide ueritatis ipsa contracta membra impendere. Quid in huiusmodi amamus, quid oculis carnis in eo uidemus bonum? nihil. Quædam est ergo pulchritudo iustitiæ quam uidemus oculis cordis, quam amamus, quam exardescimus. Quid in martyribus erat & amaret, nisi quia erat in illa feditate lania torum membrorum integra pulchritudo iustitiæ. Ista sunt bona domus dei. His te parafatiari. Hæc ille. Si ergo uirtus hic amatur, sapientia appetitur gaudium seu delectatio quęritur, & ibi uidetur deus deorum omnia ita plenissime, ergo illa domus, illud templum quærendum, illud super omnia amandum, ad illud toris uiribus insudandum per uirtutum uiam consequendum. Ad quod nos perducatur qui in cœlis sine fine uiuit, & regnat. Amen.

INCIPIT TABVLA QVARTAE PARTIS

B. Antonini, quæ habet titulos xvj. quorum quilibet habet capitula multa, quæ capitula habent plures §.

TITVLVS PRIMVS.

De uirtutibus in generali.

De diffinitione uirtutum atq; earundem diuisione. Cap. 1.

De acquisitione uirtutum & quomodo sumat mediū in eis. Cap. 2.

Quæ bona operentur in nobis uirtutes. Cap. 3.

De inequalitate receptionis uirtutum, & quomodo sunt gradus in eis. Cap. 4.

De cōnexionē uirtutum concathenate adinuicem, & quemadmodum una sine altera haberi non potest. Cap. 5.

De duratione uirtutum. Cap. 6.

TITVLVS II.

De prudentia.

Quomodo dicatur prudentia quæ medium præfigit in omni uirtute. Cap. 1.

De partibus integralibus prudentiæ, scilicet memoria, intelligentia, & prouidentia. Cap. 2.

De partibus subiectiuis prudentiæ, & de cognitione sui ipsius. Cap. 3.

De prudentia monastica aut particulari, & noue regulis directiuis humane uite. Cap. 4.

De prudentia economica. Cap. 5.

De prudentia regnatiua. Cap. 6.

De partibus potētiālibus prudentiæ & ei annexis, uidelicet Eubolya, Synesi, & Gnomyn. Cap. 7.

TITVLVS III. De fortitudine.

Fortitudo triplex aīam firmat, quoad se cōtra mundi uanitates, quoad bonum commune contra patrie hostilitates, quoad deum contra errorum prauitates. Cap. 1.

Circa quæ consistit uirtus fortitudinis. Cap. 2.

De triplici martyrio. Cap. 3.

De partibus fortitudinis integralibus & subiectiuis. Cap. 4.

De partibus fortitudinis quæ eis annectunt, & primo de magnanimitate. Cap. 5.

De magnificentia qd sit & quibus quæniat. Cap. 6.

De uirtute patientiæ. Cap. 7.

De perseverantia quid sit, circa quæ consistat & de effectibus eius. Cap. 8.

TITVLVS. IIII. De temperantia.

Quid sit temperantia, & circa quam materiā uersetur. Cap. 1.

De partibus potentialibus temperantiæ & primo de cōtinentia quæ triplex sumitur. Cap. 2.

De mansuetudine quid sit & in quo differt a clementia. Cap. 3.

De partibus subiectiuis temperantiæ quæ sunt abstinentia, sobrietas, & castitas. Cap. 4.

De sobrietate. Cap. 5.

De castitatis materia causa & gradibus. Cap. 6.

Virginitas qd sit, & per quæ amittatur. Cap. 7.

De uirginitatis coronatione, possessione & dignificatione. Cap. 8.

Clementia qd sit, & in quo consistat. Cap. 9.

Modestia qd sit & in quibus cōmendat. Cap. 10.

De studiofinitate. Cap. 11.

De humilitatis quidditate. Cap. 12.

TITVLVS V. De iustitia.

De iustitia in gñali qd est triplex iustitia. Cap. 1.

De duabus speciebus iustitiæ, & primo de cōmutatiua. Cap. 2.

De iustitia distributiua. Cap. 3.

De principiis iustitiæ. Cap. 4.

De partibus potentialibus iustitiæ, & de uirtutibus ei connexis. Cap. 5.

De innocentia. Cap. 6.

De religione. Cap. 7.

De oratione. Cap. 8.

De pietatis uirtute. Cap. 9.

De uirtute obseruantie. Cap. 10.

De obedientia quomodo aliquando est generalis, aliquando specialis. Cap. 11.

De gratia siue gratiarum actione. Cap. 12.

De uindicatione. Cap. 13.

De penitentia prout est uirtus differens ab ea prout est sacramentum. Cap. 14.

De ueritate prout est uirtus. Cap. 15.

De uirtute fidelitatis. Cap. 16.

De liberalitate inquit differt a mīa. Cap. 17.

De mīa multiplici & eius utilitate. Cap. 18.

De epycheia uirtute. Cap. 19.

De amicicia siue affabilitate quomodo sit uirtus. Cap. 20.

De duodecim fructibus spiritus. Cap. 21.

TITV-